

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 183/08-45

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 1. októbra 2008 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika o prijatej sťažnosti K. K., B., zastúpenej advokátom JUDr. J. V., Advokátska kancelária, B., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Ccu/20/2002 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 15 Nc/1013/2000) takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo K. K. na prerokovanie jej veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Ccu/20/2002 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 15 Nc/1013/2000) p o r u š e n é b o l o .

2. K. K. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 80 000 Sk (slovom osemdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Banská Bystrica p o v i n n ý vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Banská Bystrica je p o v i n n ý uhradiť K. K. trovy konania v sume 6 732 Sk (slovom šesťtisíc sedemstotridsaťdva slovenských korún) na účet jej právneho zástupcu, advokáta JUDr. J. V., Advokátska kancelária, B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti K. K. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 183/08-22 z 1. júla 2008 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie s'ťažnosť K. K., B. (ďalej len „s'ťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Ccu/20/2002 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 15 Nc 1013/2000).

Z obsahu s'ťažnosti vyplynulo, že s'ťažovateľke sa narodilo dieťa v čase, keď bola študentkou gymnázia. Okresný úrad v Banskej Bystrici (matrika) poslal 12. júna 2000 okresnému súdu oznámenie o narodení dieťaťa „z dôvodu, že sa narodilo dieťa, pri ktorom je známa len matka a nebol uvedený jeho otec“. Predmetnej veci bola pridelená spisová značka 15 Nc 1013/2000.

Okresný súd predvolal 19. júna 2000 sťažovateľku na výsluch stanovený na 27. jún 2000. Toto predvolanie nebolo sťažovateľke z dôvodu „*nečitateľne napísanej adresy na obálke*“ doručené a bolo vrátené okresnému súdu.

Dňa 3. augusta 2000 sa sťažovateľka dostavila na okresný súd, kde sa domáhala určenia otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov podľa § 73 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“). Bola s ňou spísaná zápisnica, v ktorej sťažovateľka uviedla všetky identifikačné údaje o otcovi dieťaťa, ktorý má trvalé bydlisko v Grécku, a tiež, že si je úplne istá jeho otcovstvom, pretože nemala pohlavný styk so žiadnym iným mužom. Okresný súd ju poučil, že môže podať návrh na určenie otcovstva k maloletému dieťaťu.

Sťažovateľka uviedla, že okresný súd v rozpore s ustanovením § 73 ods. 1 OSP nevyslúchol T. K., vtedy bytom A., G., zamestnaného ako vojaka, ktorého sťažovateľka označila za otca, a ani sa o to nepokúsil, čím zmaril možnosť výchovne pôsobiť na označeného otca.

Sťažovateľka ďalej argumentuje, citujúc ustanovenie § 73 ods. 3 OSP („ak takto k určeniu otcovstva nedôjde a matka v primeranom čase nepodá návrh na určenie otcovstva, ustanoví predseda senátu dieťaťu opatrovníka na podanie takého návrhu a na to, aby dieťa v konaní zastupoval“), že v praxi sa za primeraný čas na podanie návrhu na určenie otcovstva zo strany matky považuje asi jeden mesiac. Podľa vyjadrenia sťažovateľky, však okresný súd v tomto štádiu konania neustanovil maloletému dieťaťu kolízneho opatrovníka a až 26. augusta 2002, po viac ako 24 mesiacoch absolútnej nečinnosti, keď maloleté dieťa malo už viac ako dva roky, splnomocnil vo veci Okresný úrad, oddelenie starostlivosti o rodinu a deti v B. (ďalej len „okresný úrad“), na podanie návrhu na určenie otcovstva a úpravu práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu, a to v mene dieťaťa proti označenému otcovi.

Okresnému súdu bol 20. septembra 2002 podaný návrh na určenie otcovstva voči odporcovi (mužovi, ktorého označila sťažovateľka ako otca dieťaťa) a „*o úhradu osobných potrieb*“, na základe čoho bola daná vec prevedená z registra Nc do registra Ccu a je vedená pod sp. zn. 7 Ccu 20/2002.

Okresný súd bol následne podľa sťažnosti v danej veci nečinný do 5. januára 2005, keď bola vec pridelená ďalšiemu zákonnému sudcovi. Okresný súd vydal 6. mája 2005

uznesenie o ustanovení opatrovníka maloletému dieťaťu a vyzval odporcu, aby sa k predmetnej veci vyjadril. Ďalším uznesením ustanovil prekladateľa v danej veci.

Prvé pojednávanie nariadil okresný súd 26. júna 2006 na 16. november 2006 so súčasným určením náhradného termínu pojednávania 7. december 2006. Predmetné pojednávanie bolo uznesením odročené na neurčito vzhľadom na neúčast' odporcu, ktorý nemal vykázané doručenie predvolania. Ďalšie pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 7. decembra 2006, na ktoré okresný súd „... nikoho nepredvolal. O tejto skutočnosti sa sťažovateľka dozvedela až 03. 01. 2008, keď bola na súde nahliadnuť do spisu“.

Okresný súd uznesením zo 17. januára 2007 ustanovil znalca z odboru genetiky, aby v lehote 60 dní od doručenia biologického materiálu odporcu z cudziny vypracoval znalecký posudok.

Následne okresný súd 28. augusta 2007 požiadal Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky o poskytnutie súčinnosti a „... spis dal znova na lehotu až do konca februára 2008“.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd v náleze vyslovil, že okresný súd v konaniach vedených pod sp. zn. 15 Nc/1013/2000 a sp. zn. 7 Ccu 20/2002 porušil jej základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných priet'ahov, priznal jej primerané finančné zadost'učinenie v sume 850 000 Sk, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadril okresný súd prostredníctvom svojho predsedu.

Predseda okresného súdu v liste z 29. júla 2008 predložil podrobný chronologický prehľad vykonaných procesných úkonov. Vo vyjadrení vo vzťahu ku konaniu vedenému pod sp. zn. 15 Nc 1013/2000 uviedol, že 16. júna 2000 Okresný úrad v B. prijal oznámenie o narodení maloletého E. K. Keďže sťažovateľka na výsluchu 3. augusta 2000 uviedla, že v budúcnosti chce podať návrh na určenie otcovstva, okresný súd jej poskytol lehotu na podanie tohto návrhu, pričom za primeranú lehotu považoval dobu jedného roka, avšak vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľka za otca označila cudzieho štátneho príslušníka, poskytol „primerane tejto okolnosti“ dlhšiu lehotu. Pri kontrole spisového materiálu 3. júla 2000 okresný súd zistil, že sťažovateľka návrh na určenie otcovstva nepodala, a preto 26.

augusta 2002 splnomocnil okresný úrad podať návrh na určenie otcovstva a úpravu práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu.

Okresný súd v súvislosti, že mu sťažovateľka vytýka, že nepostupoval v zmysle ustanovenia § 73 OSP a nevyočul muža označeného za otca maloletého dieťaťa, poukazuje na jej výpoveď, ktorá svedčila o negatívnom postoji označeného muža k maloletému dieťaťu a o jeho nezájme o dieťaťa. Vzhľadom na uvedené nebolo v záujme maloletého dieťaťa vypočúvať označeného muža k otázke, či uznáva svoje otcovstvo, a to s prihliadnutím na hospodárnosť, účelnosť a dobu trvania vykonania tohto dôkazu v cudzine.

Vo vzťahu ku konaniu vedenému pod sp. zn. 7 Ccu 20/2002 prostredníctvom zákonného sudcu okresný súd uviedol tieto skutočnosti:

«Po naštudovaní veci bolo dňa 06. 05. 2005 rozhodnuté uznesením o ustanovení kolízneho opatrovníka (č. k. 7Ccu 20/2002 - 8), uznesením o vyjadrení podľa § 114 O. s. p. (č. k. 7Ccu 20/2002 - 9).

Dňa 09. 05. 2005 bolo rozhodnuté o ustanovení prekladateľa pre jazyk grécky, ktorého úlohou bolo preložiť žalobu a uznesenia č. k. 7Ccu 20/2002 - 8; 9.

Preklad bol doručený súdu dňa 01. 06. 2005. Dňa 06. 06. 2005 začal súd doručovať tieto listiny odporcovi, gréckemu štátnemu občanovi.

Potvrdenie o doručení listín, bolo súdu predložené až 04. 11. 2005.

Následne súd vykonal 21. 06. 2006, teda nie tak, ako uvádza sťažovateľka dňa 26. 06. 2006, zastúpená právnym zástupcom na termín 16. 11. 2006, z dôvodu zabezpečenia doručenia predvolania odporcovi, keďže súd predpokladal zdĺhavosť doručenia predvolania.

V žiadnom prípade nemôžem súhlasiť, že sa jednalo o 18-mesačnú nečinnosť tak, ako je uvedené v sťažnosti.

Zároveň bol určený náhradný termín na 07. 12. 2006, ktoré predvolania boli riadne doručené sťažovateľke.

Súd nemal dôvod opätovne predvolávať sťažovateľku na termín 07. 12. 2006, a pokiaľ tvrdí, že nebola predvolaná nie je to pravda, a sama spôsobuje prieťahy v konaní, keď nie je schopná túto skutočnosť z predvolania vyčítať.

Súd samozrejme na deň 07. 12. 2006 nepredvolal žiadneho znalca, pretože žiadneho neustanovil. Predvolal však tlmočníka na pojednávanie na deň 07. 12. 2006. Išlo len o písársku chybu, bez vzťahu k dôvodom sťažnosti.

Ďalšie dôvody uvádzané v tejto časti sťažnosti považujem za irelevantné, pretože nemajú žiadny vzťah ku konaniu a jeho dĺžke.

Dôvody sťažnosti ohľadne lehôt (... spis bol daný na lehotu až 13. 07. 2007 ...), v časti znaleckého dokazovania sú nepravdivé a zavádzajúce. Po vypracovaní dožiadania a po ustanovení znalca, súd dal spis na lehotu 3 mesiace dňa 15. 02. 2007 a potom, čo toto dožiadanie nebolo gréckou stranou vybavené, dal súd spis dňa 20. 06. 2007 na lehotu do 13. 07. 2007. Súd musel požiadať o súčinnosť až Ministerstvo spravodlivosti SR, pretože ani v auguste 2007 nebolo dožiadanie vybavené.

Súd okamžite po obdržaní dokladu o vybavení dožiadania dňa 07. 11. 2007 konal, a uloženie na lehotu do konca februára 2008 ignoroval, to však sťažovateľka prehliadla.

Je zarážajúce, že sťažovateľka považuje dobu vybavenia dožiadania od 15. 02. 2007 do 07. 11. 2007, kedy súd musel požiadať o súčinnosť Ministerstvo spravodlivosti SR, gréckou stranou za taký, že jej „nemožno pričítať prieťahy v konaní“.

O absolútnej neznalosti procesného postupu súdu sťažovateľky, resp. sťažnosti jej právneho zástupcu svedčí časť „o chaotickom a neproduktívnom postupe súdu“, na str. 5, kedy pre súd nie je podstatné, aké listiny navyše zaslala grécka strana znalcovi, ale táto povinnosť doručenia všetkých listín potrebných pre vykonanie znaleckého dokazovania je na vnútroštátnom súde.

To, že sa tieto listiny križovali svedčí, že grécky súd vybavoval dožiadanie neúmerne dlho a grécky znalec odoslal vzorky skôr, ako prišlo na súd vybavené dožiadanie.

Z týchto dôvodov považujem sťažnosť za absolútne neodôvodnenú, s chybnými faktami a neznalosťou základných procesných postupov. V konaní od času, kedy bol mne

pridelený, nedošlo k žiadnym prieťahom v konaní. Súd postupoval plynulo a bez prieťahov v konaní.

Poukazujem taktiež na to, že výzvu na vyjadrenie k znaleckému posudku sťažovateľka prevzala dňa 02. 01. 2008 a vyjadrila sa až 23. 01. 2008, hoci bola určená 15-dňová lehota, ako posledná zo všetkých účastníkov konania. Napriek tomu, že sťažovateľka dňa 16. 11. 2006 požadovala výživné v výške 1100,-- Euro (oproti žalobnému návrhu 100,-- Euro), toto zvýšenie do dnešného dňa nijakým spôsobom zatiaľ nezdôvodnila a nepredložila dôkazy svojich tvrdení.

Sťažovateľke uznesením, vyhláseným na pojednávaní dňa 03. 04. 2008, bolo uložené predložiť listinné dôkazy v lehote 7 dní, ktoré čiastočne predložila až 16. 04. 2008 a úplne splnila toto uznesenie až 22. 04. 2008. Teda sama sťažovateľka neplní povinnosti jej uložené a spôsobuje prieťahy v konaní.

Pokiaľ sa týka aktuálneho stavu konania, súd urgoval právnu zástupkyňu odporcu o oznámenie názvu a adresy zamestnávateľa odporcu, ktorú do dnešného dňa nezaslala.»

V závere listu predsedu okresného súdu oznámil, že netrvá na tom, aby sa o prijatej sťažnosti konalo ústne pojednávanie.

Právny zástupca sťažovateľky sa vyjadril k stanovisku okresného súdu v liste zo 4. septembra 2008 v prvom rade vo vzťahu ku konaniu sp. zn. 15 Nc 1013/2000. Predovšetkým sa vyjadril k otázke primeranej lehoty v zmysle ustanovenia § 73 ods. 3 OSP, za ktorú považuje odvolávajúc sa na judikatúru lehotu jedného mesiaca. Podľa názoru právneho zástupcu skutočnosť, že označeným otcom dieťaťa bol cudzí štátny príslušník, nebola dôvodom na stanovenie dlhšej lehoty, pretože sťažovateľka už pri prvom výsluchu uviedla všetky jeho identifikačné údaje. Domnieva sa, že namiesto poskytnutia takejto dlhej lehoty mal okresný súd ustanoviť sťažovateľke opatrovníka v zmysle ustanovenia § 29 ods. 1 OSP, prípadne mal rozhodnúť po jej predchádzajúcom poučení o ustanovení právneho zástupcu z radov advokátov na základe jej žiadosti.

Sťažovateľka považuje za obdobie zbytočných prieťahov v konaní aj skutočnosť, že okresný súd už 3. júla 2000 zistil okolnosť nepodania návrhu na určenie otcovstva zo strany

sťažovateľky, avšak na podanie tohto návrhu splnomocnil Okresný úrad v Banskej Bystrici až 26. augusta 2002, teda po období takmer 26 mesiacov. Nesúhlasí tiež s názorom okresného súdu, ktorý vo svojom stanovisku uviedol, že nevypočul sťažovateľkou označeného otca z dôvodu, že z výpovede matky vyplynul jeho negatívny postoj k maloletému dieťaťu a jeho nezáujem oň, a uvádza, že *„Súd označenému otcovi maloletého týmto postupom na dlhý čas odňal možnosť konať pred súdom, čím zmaril možnosť súdu výchovne na neho pôsobiť a porušil základné procesné zásady ...“*. V závere uvádza, že okresný súd v tomto štádiu konania neustanovil maloletému dieťaťu kolízneho opatrovníka.

Vo vzťahu ku konaniu vedenému pod sp. zn. 7 Cu 20/2002 obsahovalo vyjadrenie právneho zástupcu tieto argumenty:

Zdôraznil skutočnosť, že prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo až 16. novembra 2006, teda po viac ako šiestich rokoch od narodenia dieťaťa. Nesúhlasí s vyjadrením okresného súdu, že *„grécky súd“* vybavoval dožiadanie neúmerne dlho, a v tejto súvislosti uvádza: *„Po riadnom dožiadaní ho vybavil za štyri dni. Grécky sudca dňa 22.10.2007 cestou gréckeho exekútora zistil nový pobyt odporcu, ešte v tento deň ustanovil gréckeho znalca na odobratie biologického materiálu a ihneď ich telefonicky predvolal na deň 26.10.2007, kedy boli odporcovi odobraté vzorky krvi a ešte v tento deň odoslané slovenskému ustanovenému znalcovi, ktorý dňa 18.12.2007 doručil súdu vypracovaný znalecký posudok. Podľa názoru sťažovateľky okresný súd neskoro požiadal o súčinnosť Ministerstvo spravodlivosti SR pri vybavovaní dožiadania do Grécka.“*

Právny zástupca ďalej uvádza, že vyjadrenie okresného súdu, podľa ktorého sťažovateľka do 29. júla 2008 nezdôvodnila a nepredložila dôkazy týkajúce sa návrhu na určenie výživného vo výške 1 100 eur, je vnútorne rozporné, pretože sám okresný súd poukázal na to, že požiadavky dané uznesením splnila sťažovateľka splnila už 22. apríla 2008. Uvádza, že k tomuto nároku sa sťažovateľka vyjadrila už v pôvodnom návrhu, v ktorom však došlo k pisárskej chybe, keď namiesto 1 100 eur uviedla výšku 100 eur.

Podľa názoru právneho zástupcu sťažovateľky ďalšie pojednávanie uskutočnené 3. apríla 2008 nemožno považovať za pripravené, pretože okresný súd na ňom o návrhu

nerozhodol, a to ani napriek tomu, že na základe vykonaných dôkazov bolo možné o určení otcovstva rozhodnúť.

V závere listu právny zástupca oznámil, že sťažovateľka súhlasí s upustením od ústneho pojednávania v danej veci.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Z obsahu súdneho spisu ústavný súd zistil tento priebeh a stav konania pôvodne vedeného pod sp. zn. 15 Nc 1013/2000:

Dňa 16. júna 2000 Okresný úrad v Banskej Bystrici oznámil okresnému súdu narodenie dieťaťa sťažovateľky, u ktorého nebolo určené otcovstvo ani zákonnou domnienkou svedčiacou manželovi matky, ani súhlasným vyhlásením rodičov pred orgánom, ktorý vedie matriku.

Dňa 19. júna 2000 okresný súd predvolal sťažovateľku, zásielka sa nedoručená vrátila 23. júna 2000 okresnému súdu s oznámením doručovateľa „*adresát aj adresa neexistujú*“, doručenie okresný súd zopakoval a doručil sťažovateľke predvolanie 25. júla 2000.

Dňa 3. augusta 2000 sa sťažovateľka na základe predvolania dostavila na okresný súd, kde s ňou bola spísaná zápisnica, v ktorej označila otca dieťaťa (cudzieho štátneho príslušníka), jeho bydlisko a zároveň uviedla, „*že si mieni do budúca podať návrh na určenie otcovstva k malol. dieťaťu.*“

Dňa 1. júla 2002 vydal okresný súd pokyn zistiť, či sťažovateľka podala v rokoch 2000 až 2002 návrh na určenie otcovstva. Podľa úradného záznamu okresného súdu z 3. júla 2002 bolo zistené, že návrh zo strany sťažovateľky podaný nebol.

Dňa 26. augusta 2002 okresný súd splnomocnil okresný úrad na podanie návrhu na určenie otcovstva a úpravu práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu sťažovateľky (v mene dieťaťa).

V konaní vedenom pod sp. zn. 7 Ccu 20/2002 bol ústavným súdom zistený tento priebeh a stav konania:

Dňa 20. septembra 2002 podal okresný úrad návrh na určenie otcovstva proti odporcovi (mužovi, ktorého označila sťažovateľka ako otca dieťaťa) a „o úhradu osobných potrieb“.

Dňa 6. mája 2005 okresný súd uznesením ustanovil ako opatrovníka maloletého dieťaťa Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Banskej Bystrici (ďalej len „opatrovník“) na zastupovanie maloletého dieťaťa v konaní o určenie otcovstva a úpravu práv a povinností rodičov k dieťaťu proti odporcovi.

Dňa 6. mája 2005 okresný súd uložil uznesením odporcovi povinnosti v zmysle § 114 OSP.

Dňa 9. mája 2005 okresný súd ustanovil v konaní uznesením prekladateľa za účelom prekladu návrhu z 18. septembra 2002 a uznesení zo 6. mája 2005, ktoré súdny tlmočník – prekladateľ predložil 1. júna 2005.

Okresný súd uznesením z 8. júna 2005 rozhodol o priznaní odmeny prekladateľovi.

Okresný súd 26. júna 2006 určil termín pojednávania na 16. november 2006 (náhradný termín 7. decembra 2006), predvolanie doručil opatrovníkovi a sťažovateľke ako vedľajšej účastníčke konania.

Okresný súd uznesením z 26. júna 2006 ustanovil prekladateľa za účelom pretlmočenia predvolania na pojednávanie odporcovi a súčasne vykonal úkon smerujúci k zabezpečeniu doručenia predvolania odporcovi.

Okresný súd uznesením z 10. júla 2006 priznal odmenu pre prekladateľa.

Okresný súd uznesením z 15. novembra 2006 ustanovil tlmočníka pre účely tlmočenia na pojednávaní 16. novembra 2006.

Okresný súd 16. novembra 2006 uskutočnil pojednávanie, na ktorom sa zúčastnil navrhovateľ (opatrovník), sťažovateľka a tlmočník, odporca sa na pojednávanie nedostavil.

Okresný súd vypočul sťažovateľku a odročil termín pojednávania na neurčito.

Okresný súd uznesením z 20. novembra ustanovil tlmočníka pre účely tlmočenia na pojednávaní 7. decembra 2006.

Dňa 4. decembra 2006 bola okresnému súdu doručená plná moc udelená odporcom jeho právnej zástupkyňi.

Okresný súd uskutočnil 7. decembra 2006 pojednávanie, na ktoré sa dostavila právna zástupkyňa odporcu a tlmočník, nedostavil sa opatrovník ani sťažovateľka (okresný súd im však predvolanie nedoručil) a neprítomnosť odporcu ospravedlnila jeho právna zástupkyňa, ktoré po prednesenom vyjadrení právnej zástupkyne odporcu odročil na neurčito.

Okresný súd uznesením zo 14. decembra 2006 priznal odmenu pre tlmočníka.

Okresný súd uznesením zo 17. januára 2007 rozhodol o nariadení znaleckého dokazovania z odboru genetiky, odvetvia analýzy DNA, znalec mu 29. januára 2007 adresoval žiadosť o poskytnutie preddavku na účely vypracovania znaleckého posudku a požiadal o predĺženie lehoty na vypracovanie znaleckého posudku.

Dňa 29. januára 2007 požiadal znalec o „*vykonanie znaleckého úkonu znalcom v cudzine*“.

Okresný súd 30. januára 2007 dožiadal o vykonanie dôkazu domovský štátny orgán odporcu (tento prevzal žiadosť 22. februára 2007).

Okresný súd uznesením z 30. januára 2007 ustanovil prekladateľa na účely prekladu uznesenia z 17. januára 2007 a žiadosti o vykonanie dôkazu z 30. januára 2007.

Okresný súd uznesením z 2. februára 2007 priznal znalcovi preddavok na úhradu nákladov spojených s vypracovaním znaleckého posudku.

Okresný súd uznesením z 15. februára 2007 rozhodol o priznaní odmeny prekladateľovi.

Okresný súd 28. augusta 2007 požiadal Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky o poskytnutie súčinnosti vo veci žiadosti o vykonanie dôkazu, ktorá bola adresovaná domovskému štátnemu orgánu odporcu.

Okresnému súdu bolo 7. novembra 2007 doručené vybavené dožiadanie (domovským štátnym orgánom odporcu).

Okresný súd uznesením z 8. novembra 2007 ustanovil prekladateľa na účely pretlmočenia vybaveného dožiadania.

Dňa 12. novembra 2007 ustanovený znalec požiadal okresný súd o poskytnutie priznaného preddavku v zmysle uznesenia z 2. februára 2007, okresný súd 16. novembra 2007 znalcovi oznámil, že preddavok mu bol zaslaný 22. marca 2007.

Dňa 7. decembra 2007 predložil prekladateľ okresnému súdu pretlmočené doklady týkajúce sa dožiadania vybaveného domovským štátnym orgánom odporcu, ktoré okresný súd doručil znalcovi 14. decembra 2007.

Okresný súd uznesením z 12. decembra 2007 rozhodol o priznaní odmeny pre prekladateľa.

Dňa 18. decembra 2007 pribratý znalec oznámil okresnému súdu, že podklady na vypracovanie znaleckého posudku mu boli doručené aj zo strany „*gréckeho súdneho znalca*“.

Okresnému súdu bol 18. decembra 2007 predložený vypracovaný znalecký posudok, ktorý, „*prakticky dokázal s extrémne vysokou pravdepodobnosťou, ktorú možno pre praktické účely stotožniť s istotou*“, otcovstvo odporcu.

Okresný súd uznesením z 21. decembra 2007 rozhodol o priznaní odmeny znalca.

Dňa 28. decembra 2007 a 13. februára 2008 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie opatrovníka k znaleckému posudku.

Dňa 8. januára 2008 právna zástupkyňa odporcu predložila okresnému súdu žiadosť o predĺženie lehoty na predloženie vyjadrenia k znaleckému posudku.

Dňa 23. januára 2008 predložila k znaleckému posudku svoje vyjadrenie sťažovateľka.

Okresný súd uskutočnil 3. apríla 2008 pojednávanie, na ktorom sa zúčastnil opatrovník, sťažovateľka a právna zástupkyňa odporcu, odporca prítomný nebol – nebol ani predvolaný zo strany okresného súdu. Na pojednávaní sa vyjadrili všetci účastníci a právna zástupkyňa odporcu a okresný súd pojednávanie odročil na neurčito, pričom sťažovateľku vyzval na predloženie dokladov a ďalších dôkazov týkajúcich sa „*zvýšených finančných nárokov na maloletého navrhovateľa*“, právnu zástupkyňu odporcu vyzval oznámiť údaje o adrese zamestnávateľa odporcu na účely vykonania dokazovania z hľadiska príjmov a majetkových pomerov odporcu.

Okresný súd doručil (na základe žiadosti) 11. apríla 2008 spisový materiál ústavnému súdu na účely konania vedeného pod sp. zn. IV. ÚS 63/08, ktorý mu bol vrátený 2. mája 2008.

Okresnému súdu boli 16. apríla 2008 predložené sťažovateľkou požadované doklady a oznámené požadované údaje.

Okresný súd 14. mája 2008 vyzval právnu zástupkyňu odporcu oznámiť údaje o adrese zamestnávateľa odporcu (výzvu zopakoval 26. mája 2008).

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov, ako aj práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 253/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni uvedený stav právnej neistoty.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 OSP, ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Samosudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) ústavný súd zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

1. Ústavný súd konštatuje, že predmetom napadnutého občianskeho súdneho konania je v prvom rade konanie o určenie otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov v zmysle ustanovení § 73 OSP. Podľa názoru ústavného súdu predmetné konanie nevykazuje z právneho hľadiska osobitnú zložitosť, z hľadiska skutkového stavu možno hovoriť o určitom stupni zložitosti, ktorá je daná medzinárodným prvkom v konaní (účastník konania označený sťažovateľkou za otca dieťaťa je cudzí štátny príslušník). Táto potencionálna skutková zložitosť veci sa však v predmetnom konaní vôbec neprejavila, keďže okresný súd v tomto konaní postupoval v rozpore s platnou právnou úpravou, konkrétne ustanovením § 73 ods. 1 OSP, ktorý súdu určoval povinnosť vypočúť v konaní účastníka, ktorého sťažovateľka počas svojho výsluchu označila za otca dieťaťa. Okresný súd neaplikoval uvedené ustanovenie a postupoval vynechaním tejto etapy konania tým, že priamo poučil sťažovateľku o možnosti podať návrh na určenie otcovstva a následne (po neprimerane dlhej dobe) zisťoval, či sťažovateľka podanie návrhu realizovala. Po negatívnom zistení splnomocnil okresný úrad na podanie tohto návrhu. Treba však konštatovať, že uvedený postup okresného súdu, vzhľadom na neskorší vývoj, keď odporca de facto v nadväzujúcom konaní sp. zn. 7 Ccu 20 2002 svoje otcovstvo v počiatočnom štádiu neuznával, nemožno v konečnom dôsledku (z praktického hľadiska) hodnotiť ako neefektívny.

V druhom rade bol predmetom konania pred okresným súdom návrh na určenie otcovstva a na úpravu práv a povinností rodičov k dieťaťu. Základnými kritériami

na hodnotenie zložitosti veci je aj v tomto prípade skutkový stav a relevantná právna úprava vzťahujúca sa na danú vec. Ústavný súd konštatuje, že zo skutkového hľadiska nemožno hovoriť o veci osobitne zložitej, pretože spomínaný návrh smeroval voči jednému mužovi, ktorého miesto pobytu bolo známe. Keďže za otca dieťaťa bol označený grécky štátny občan žijúci mimo územia Slovenskej republiky, právna úprava relevantná na rozhodovanie je v porovnaní s prípadmi určovania otcovstva muža, ktorý je občanom Slovenskej republiky, o niečo komplikovanejšia, rozhodne však nie mimoriadne zložitá. Ustanovenia zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov vzhľadom na konkrétne okolnosti prejednávanej veci jednoznačne v tomto prípade odkazujú na použitie slovenského právneho poriadku (§ 23, § 24 a §24a citovaného zákona). Relevantná právna úprava je teda obsiahnutá v zákone č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (resp. predchádzajúca právna úprava zákona č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov). Cudzí, resp. medzinárodný prvok v konaní (odporca, ktorý je cudzím štátnym príslušníkom) môže mať za následok zdĺhavosť konania, pretože vykonávanie všetkých úkonov si vyžaduje súčinnosť s orgánmi cudzieho štátu, preklady písomností do cudzieho jazyka a určovanie termínov pojednávania s dostatočným predstihom. Doručovanie súdnych písomností a dožiadaní na vykonanie dôkazov sa v súdnych konaniach s medzinárodným prvkom realizuje na základe medzinárodných zmlúv (napr. Dohovor o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v cudzine v občianskych a obchodných veciach), ku ktorým pristúpila aj Slovenská republika.

Právna úprava, ktorú v predmetnom konaní bolo potrebné aplikovať predstavovala teda ustanovenia vnútroštátneho práva aj medzinárodných zmlúv. Uplatnenie tejto právnej úpravy však nie je natoľko zložitá, aby ním bolo možné ospravedlniť dlhé obdobia nečinnosti okresného súdu ani v tomto posudzovanom konaní.

Ústavný súd tiež zdôrazňuje, že povaha prerokúvanej veci, ktorou je určenie otcovstva k maloletému dieťaťu a úprava práv a povinností rodičov k tomuto dieťaťu, je osobitne citlivou statusovou záležitosťou spojenou s osobou maloletého dieťaťa (otázka určenia otcovstva, predovšetkým však otázka výživného pre maloleté dieťa) a ako taká si vyžaduje osobitný dôraz na rýchly a efektívny postup okresného súdu.

2. V správaní sťažovateľky neboli zistené momenty, ktoré by mali negatívny vplyv na rýchlosť a plynulosť konania, sťažovateľka rešpektovala predvolania okresného súdu a dostavila sa jednak na výsluch v prvotnom konaní, ako aj na pojednávania v druhom vedenom konaní, reagovala na výzvu okresného súdu a predložila v primeranej lehote ním požadované podklady.

Na vrub sťažovateľke však možno pripísať skutočnosť, že nepodala sama návrh na určenie otcovstva a na úpravu práv a povinností rodičov k dieťaťu napriek poučeniu okresného súdu. Ústavný súd musel na túto okolnosť pri svojom rozhodovaní prihliadnúť v zmysle zásady „právo pomáha bdelym, nie spiacim“ (vigilantibus, non dormientibus iura subveniunt). Nič na tom nemení ani možná obrana sťažovateľky, že sa vzhľadom na platnú právnu úpravu mohla domnievať, že okresný súd v prvotnom štádiu, keď sťažovateľka označila otca dieťaťa a uviedla údaje o jeho pobyte, vykoná zákonom predpísaný úkon a predvolá muža označeného ňou za otca dieťaťa na výsluch podľa ustanovenia § 73 ods. 1 OSP.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky, bol postup okresného súdu.

Ústavný súd v postupe okresného zistil niekoľko období nečinností, keď okresný súd nekonal bez toho, aby mu v tom bránila zákonná prekážka. Tieto obdobia sa takto premietli do zbytočných prietáhov v konaní.

V prvom rade ide o nečinnosť (v konaní sp. zn. 15 Nc 1013/2000) v období od 3. augusta 2000, keď bola spísaná zápisnica, v ktorej sťažovateľka označila otca dieťaťa, až do 1. júla 2002, keď okresný súd zisťoval skutočnosť, či bol realizovaný úkon podania návrhu zo strany sťažovateľky (obdobie v trvaní takmer 22 mesiacov).

Pod zbytočné prietahy sa podpísalo aj obdobie nečinnosti (v konaní sp. zn. 7 Ccu 20/2002) predstavujúce celkovú dĺžku v trvaní takmer 31 mesiacov, a to v období od 20. septembra 2002, keď okresný úrad podal návrh na určenie otcovstva a „o úhradu osobných potrieb“, do 6. mája 2005, keď okresný súd uznesením ustanovil opatrovníka

maloletého dieťaťa na zastupovanie v konaní o určenie otcovstva a úpravu práv a povinností rodičov k dieťaťu proti odporcovi.

Ide takisto aj o nečinnosti v celkovej dĺžke takmer 13 mesiacov, a to v období od 8. júna 2005, keď okresný súd rozhodol o priznaní odmeny pre prekladateľa, do 26. júna 2006, keď okresný súd určil termín pojednávania vo veci na 16. november 2006.

Ústavný súd pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj nesústredená a neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty ohľadom tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (napr. I. ÚS 376/06, III. ÚS 90/07, III. ÚS 109/07).

Za takúto nesústredenú činnosť okresného súdu považuje ústavný súd postup, keď okresný súd určil termín pojednávania (7. decembra 2006), na ktoré nepredvolal sťažovateľku ako vedľajšiu účastníčku konania a opatrovníka dieťaťa. Rovnako nesústredenosť postupu okresného súdu treba vidieť v okolnostiach, keď okresný súd už 22. februára 2007 doručil domovskému štátnemu orgánu odporcu žiadosť o vykonanie dôkazu a na neprimerane dlhé obdobie nevybavenia žiadosti z jeho strany reagoval až 28. augusta 2007 žiadosťou o súčinnosť adresovanou Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky.

Ústavný súd konštatuje, že zistená dĺžka konania vedeného okresným súdom nebola závislá od zložitosti veci a ani nebola vyvolaná správaním sťažovateľky. Naopak rozhodujúcim faktorom, ktorý mal vplyv na túto neprimeranú dobu konania, bol postup okresného súdu a zbytočné prieťahy, ktorých sa dopustil v dôsledku zistených období nečinnosti (v celkovom trvaní takmer 66 mesiacov) znásobených jeho nesústredeným postupom v niektorých obdobiach konania.

Na základe uvedeného dospel ústavný súd k záveru, že práva sťažovateľky porušené boli.

III.

Ústavný súd napriek výroku o porušení základného práva sťažovateľky a skutočnosti, že namietané konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti právoplatne skončené, v tomto prípade neprikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietahov z dôvodov, že v inej veci, týkajúcej sa toho istého konania na okresnom súde (sp. zn. 7 Ccu 20/2002) už ústavný súd v náleze č. k. IV. ÚS 63/08-40 zo 6. mája 2008 takýto príkaz okresnému súdu vydal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka v sťažnosti žiadala o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume pôvodne 850 000 Sk (následne 1 000 000 Sk) a v tejto súvislosti uviedla: *„Výrok ústavného súdu, deklarujúci porušenie základného práva, by vzhľadom na okolnosti prípadu nebolo možné považovať za dostatočnú a účinnú nápravu. Podľa názoru sťažovateľky k porušeniu jej základného došlo spôsobom, ktorý si vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia a príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).*

S prihliadnutím na ujmu sťažovateľky s tým spojenú, ako aj na dlhodobosť porušovania jej ústavného práva, sa sťažovateľka domáha podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde aj primeraného finančného zadosťučinenia, s ohľadom na konkrétne okolnosti tohto prípadu, v rozsahu 850.000,-Sk, lebo súd porušoval jej základné právo

vo veci, ktorá si svojou povahou (ochrana záujmov maloletého dieťaťa) a jej významom pre sťažovateľku vo všeobecnosti vyžaduje postup súdu s osobitnou starostlivosťou.“

Vo svojom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 8. septembra 2008 sťažovateľka odôvodnila zvýšenú výšku požadovaného primeraného finančného zadosťučinenia takto: „... Okresný súd v Banskej Bystrici stále vo veci nerozhodol, a to napriek Nálezu ústavného súdu, sp. zn. IV.ÚS 63/08, zo dňa 06.05.2008, v tejto istej namietanej veci, ktorým Okresnému súdu Banská Bystrica prikázal v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Ccu 20/2002 konať bez zbytočných prietahov.

Na základe uvedených skutočností si dovoľujeme navrhnúť, aby ústavný súd popísané dôvody zohľadnil pri svojom rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia a v prípade, že rozhodne, že základné právo sťažovateľky postupom okresného súdu porušené bolo, aby uznal, že k jeho porušovaniu dochádza aj po vydaní nálezú ústavného súdu a spôsobom, ktorý si vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen ďalšiu deklaráciu porušenia, prípadne ďalší príkaz na konanie bez porušovania základného práva a na dovŕšenie ochrany porušeného základného práva priznal sťažovateľke, s prihliadnutím na dĺžku období, v ktorých k zbytočným prietahom došlo, jednoduchosť veci, správanie sťažovateľky a dôvody, ktoré jej neumožňovali viac sa konaniu venovať, ako aj prvoradú povinnosť súdu konať bez prietahov a neporušovať základné právo ako maloletého, tak aj jeho maloletej matky a osobitne mimoriadny význam predmetu konania pre maloletého, pre sťažovateľku ako aj pre spoločnosť a priznal jej finančné zadosťučinenie v sume 1.000.000,- Sk.“

Ústavný súd považoval v tomto prípade za primerané priznať sťažovateľke sumu 80 000 Sk. Táto suma zohľadňuje celkovú dĺžku predmetných konaní s prihliadnutím na predmet konaní okresného súdu, dĺžku zbytočných prietahov v konaniach a s tým spojenú ujmu sťažovateľky, ako aj správanie sťažovateľky ako vedľajšej účastníčky konania.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd vo zvyšnej časti uplatnenému primeranému finančnému zadosťučineniu v návrhu sťažovateľky nevyhovel.

Sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu žiadala priznať náhradu trov konania pred ústavným súdom v sume 6 732 Sk.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16, § 19 ods. 3 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb a z ustanovení § 1, § 11, § 13 ods. 3, § 14, § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov s tým, že predmet konania podľa čl. 127 ústavy pred ústavným súdom, ktorým sú základné práva a slobody, porušenie ktorých sťažovateľka namieta, v zásade nie je oceneniteľný peniazmi.

Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2008 je 3 176 Sk a hodnota režijného paušálu je 190 Sk.

Trovy konania teda možno vyčísliť ako súčet odmeny za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2008 (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie na súd,) vrátane režijného paušálu ($2 \times 3176 \text{ Sk} + 2 \times 190 \text{ Sk} = 6\,732 \text{ Sk}$). Náhrada trov konania v predmetnej veci vypočítaná podľa platnej právnej úpravy teda predstavuje celkovú sumu 6 732 Sk.

Ústavný súd zistil, že uplatnená suma trov právneho zastúpenia neodporuje platným právnym predpisom, a preto priznal náhradu trov právneho zastúpenia v rozsahu uplatnenom právnym zástupcom sťažovateľky v sume 6 732 Sk.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. októbra 2008